

مدیریت ایمنی و امنیت در رویدادهای ورزشی

دکتر علی کریمی دکتر محمدحسن فردوسی

دکتر همت‌اله بسطامی

امروز کتابخوانی و علم‌آموزی نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است!

مقام معظم رهبری

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چندهزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پر بار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه مطالعه هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین سوره‌ای که بر آن فرستاده عظیم‌الشأن خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد

شده است: «إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره جغرافیایی ایران شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

یازده

پیشگفتار مؤلفین

۱	فصل اول: کلیات ایمنی و امنیت در تربیت بدنی
۱	هدف کلی
۱	هدف‌های یادگیری
۱	مقدمه
۲	۱-۱ امنیت اجتماعی
۴	۲-۱ هویت
۵	۱-۲-۱ انواع هویت
۶	۲-۲-۱ ارزیابی امنیت اجتماعی
۷	۳-۲-۱ هویت ورزشی
۸	۳-۱ ریسک
۸	۱-۳-۱ مدیریت ریسک
۱۰	۲-۳-۱ شناسایی ریسک
۱۱	۳-۳-۱ ارزیابی ریسک
۱۱	۴-۳-۱ مدیریت ریسک در ورزش
۱۲	۴-۱ ایمنی
۱۳	۱-۴-۱ منظور از ایمن و غیرایمن چیست؟
۱۴	۲-۴-۱ مدیریت و راهبری ایمنی
۱۴	۳-۴-۱ بهداشت و ایمنی
۱۴	۴-۴-۱ ایمنی در افزایش بهره‌وری
۱۵	۵-۴-۱ ایمنی محیط کار
۱۵	۵-۱ حوادث ناشی از کار
۱۵	۱-۵-۱ تعریف حادثه
۱۶	۲-۵-۱ دلایل ایجاد حوادث
۱۷	۳-۵-۱ پیشگیری

۱۸	خلاصه فصل اول
۱۹	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۲۱	فصل دوم: ایمنی و مدیریت فضاهای ورزشی شهری و برون‌شهری
۲۱	هدف کلی
۲۱	هدف‌های یادگیری
۲۱	مقدمه
۲۲	۱-۲ ورزش و جامعه
۲۳	۱-۱-۲ مدیریت برنامه‌ریزی شهری برای ورزش در جامعه
۲۶	۲-۱-۲ محیط‌های ورزشی
۲۸	۲-۲ حوادث راهپیمایی و کوهنوردی
۲۸	۱-۲-۲ ایمنی در ورزش‌های آبی
۲۹	۲-۲-۲ ایمنی در ورزش‌های ماجراجویانه
۳۰	۳-۲-۲ ایمنی ورزش‌های تیمی در محیط‌های طبیعی
۳۳	۳-۲ فضای ورزشی سالمندان
۳۶	۱-۳-۲ ایمنی و امنیت سالمندان در فضاهای ورزشی
۳۷	۴-۲ فضای ورزشی و بازی کودکان
۴۰	خلاصه فصل دوم
۴۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم
۴۳	فصل سوم: ایمنی، بهداشت و مدیریت خطر در اماکن و تجهیزات ورزشی
۴۳	هدف کلی
۴۳	هدف‌های یادگیری
۴۳	مقدمه
۴۴	۱-۳ عوامل خطرناک در اماکن ورزشی
۴۴	۱-۱-۳ زمین و تجهیزات ناامن
۴۵	۲-۱-۳ رویکردهای پیشگیری برای زمین و تجهیزات ناامن
۴۶	۲-۳ آسیب‌های عضلانی و مفصلی
۴۷	۱-۲-۳ رویکردهای پیشگیری و مداوا
۴۸	۳-۳ آلودگی هوا و شرایط هوایی نامناسب
۴۹	۱-۳-۳ رویکردهای پیشگیری از آلودگی هوا و شرایط هوایی نامناسب در اماکن ورزشی
۵۰	۴-۳ نقض قوانین ایمنی در اماکن ورزشی
۵۱	۱-۴-۳ رویکردهای پیشگیری از نقض قوانین ایمنی در اماکن ورزشی
۵۳	۵-۳ پیامدهای حوادث منجر به آسیب دیدگی
۵۵	۶-۳ محیطی امن برای ورزش
۵۶	خلاصه فصل سوم
۵۷	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم

۵۹	فصل چهارم: مدیریت امنیت و رفتار تماشاچیان و ورزشکاران
۵۹	هدف کلی
۵۹	هدف‌های یادگیری
۵۹	مقدمه
۶۱	۱-۴ مدیریت امنیت در ورزش
۶۳	۴-۱-۱ امنیت تماشاچیان
۶۵	۴-۱-۲ مدیریت پرخشگری تماشاچیان
۶۶	۴-۲ دیدگاه کارکردگرایی ساختاری
۶۷	خلاصه فصل چهارم
۶۷	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم
۶۹	فصل پنجم: اوباشگری در ورزشگاه‌ها و تأمین حقوق تماشاگران
۶۹	هدف کلی
۶۹	هدف‌های یادگیری
۶۹	مقدمه
۷۲	۵-۱ وندالیسم
۷۲	۵-۱-۱ اوباشگری پدیده‌ای جهانی
۷۳	۵-۱-۲ راه‌های پیشگیری از پرخشگری
۷۴	۵-۱-۳ ورزشگاه‌ها و رفاه تماشاگران
۷۶	۵-۱-۴ مسئولیت حقوقی تماشاگران
۷۸	۵-۱-۵ رابطه ورزشکاران و برگزارکنندگان مسابقه‌ها با تماشاگران
۸۴	۵-۲ اثرات مثبت تدابیر ایمنی و امنیتی
۸۵	۵-۳ تبعات حقوقی جرائم و تخلفات در قبال تیم‌ها و تماشاچیان
۸۸	خلاصه فصل پنجم
۸۹	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل پنجم
۹۱	فصل ششم: جایگاه تماشاگران
۹۱	هدف کلی
۹۱	هدف‌های یادگیری
۹۱	مقدمه
۹۳	۶-۱ اهمیت استانداردهای مشاهده در طراحی محل اقامت نشیمن
۹۴	۶-۲ خطوط دید در طراحی محل اقامت نشسته (نشیمن)
۹۶	۶-۲-۱ مشاهده محدود
۹۶	۶-۲-۲ محدودیت جزئی
۹۷	۶-۲-۳ محدودیت جلدی
۹۷	۶-۳ استراتژی‌های مدیریتی برای مشاهده محدود
۹۸	۶-۴ تحت پوشش قراردادن صندلی‌ها و تجهیزات در زیر سقف
۹۹	۶-۵ راهروها در مناطق نشسته - الزامات عمومی

۱۰۰	۱-۵-۶ راهروهای جانبی در مناطق نشسته
۱۰۱	۲-۵-۶ اهمیت ابعاد صندلی
۱۰۱	۳-۵-۶ عرض صندلی و عمق ردیف صندلی
۱۰۲	۴-۵-۶ مسیر باز(آزاد) بین ردیف‌های صندلی‌ها
۱۰۵	۵-۵-۶ ارزیابی عوامل (P) برای مناطق نشسته(نشیمن)
۱۰۶	۶-۵-۶ ارزیابی عوامل (S) برای مناطق نشسته
۱۰۹	خلاصه فصل ششم
۱۰۹	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم
۱۱۱	فصل هفتم: سیستم‌های ارتباطی و نظارتی در ورزشگاه‌ها
۱۱۱	هدف کلی
۱۱۱	هدف‌های یادگیری
۱۱۱	مقدمه
۱۱۲	۱-۷ مدیریت و ارتباطات
۱۱۳	۱-۱-۷ خطوط ارتباطی
۱۱۳	۲-۱-۷ وسایل ارتباطی
۱۱۴	۳-۱-۷ تهیه یک نقطه کنترل
۱۱۴	۴-۱-۷ وظایف یک نقطه(مرکز) کنترل
۱۱۶	۲-۷ فرماندهی نقاط کنترل
۱۱۶	۱-۲-۷ طراحی نقاط کنترل
۱۱۷	۲-۲-۷ تجهیز نقاط کنترل
۱۱۸	۳-۲-۷ ارتباطات تلفنی - داخلی
۱۱۹	۴-۲-۷ ارتباطات تلفنی - خارجی
۱۱۹	۳-۷ سیستم اعلان عمومی - راهنمایی و مشخصات
۱۲۱	۴-۷ سیستم اعلان عمومی - عملیات
۱۲۳	۱-۴-۷ تهیه تلویزیون مدار بسته
۱۲۵	۲-۴-۷ الزامات عملیاتی و مناقصه‌گذاری CCTV
۱۲۶	۳-۴-۷ بهره‌برداری از دوربین مدار بسته
۱۲۶	۴-۴-۷ نظارت بر تعداد تماشاگرانی که وارد زمین می‌شوند
۱۲۷	۵-۴-۷ سیستم‌های هشدار حریق
۱۲۸	۶-۴-۷ تابلوهای امتیاز و سایر تابلوها
۱۲۸	۷-۴-۷ سیستم‌های حفاظتی الکترونیکی
۱۲۹	۵-۷ نشانه‌ها- فرم‌ها و دسته‌بندی‌ها
۱۳۱	۱-۵-۷ مقررات عمومی و نگهداری
۱۳۲	خلاصه فصل هفتم
۱۳۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هفتم

۱۳۵	فصل هشتم: مناسب‌سازی اماکن ورزشی برای معلولین
۱۳۵	هدف کلی
۱۳۵	هدف‌های یادگیری
۱۳۵	مقدمه
۱۳۶	۱-۸ تعاریف و مفاهیم
۱۳۷	۲-۸ هدف اصلی برنامه‌های حرکتی و ورزشی برای معلولان
۱۳۸	۱-۲-۸ رقابت‌های ورزشی، زندگی افراد معلول را بهبود می‌بخشد
۱۳۹	۲-۲-۸ اهداف ورزش منظم و سازمان‌یافته معلولان
۱۴۰	۳-۲-۸ طراحی فضای ورزشی برای معلولین
۱۴۱	۴-۲-۸ دسترسی آسان معلولین به اماکن ورزشی
۱۴۲	۵-۲-۸ مناسب‌سازی پارکینگ‌ها و مسیرهای منتهی به اماکن ورزشی
۱۴۸	۶-۲-۸ خطوط دید برای کاربران ویلچر
۱۴۹	۷-۲-۸ ارتفاع مناطق مشاهده ویلچر
۱۵۰	خلاصه فصل هشتم
۱۵۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هشتم
۱۵۳	فصل نهم: مدیریت سازه‌ها، تأسیسات و اجزای ورزشگاه
۱۵۳	هدف کلی
۱۵۳	هدف‌های یادگیری
۱۵۳	مقدمه
۱۵۴	۱-۹ تعاریف
۱۵۴	۲-۹ فاکتورهای (P) و (S)
۱۵۵	۱-۲-۹ انجام ارزیابی‌های فاکتور (P) و (S)
۱۵۶	۲-۲-۹ نگهداری و عامل (P)
۱۵۸	۳-۹ دینامیک سازه برای سازه‌های دائمی
۱۵۸	۱-۳-۹ کار ساخت‌وساز در زمین‌های موجود
۱۶۰	۴-۹ ضدوندالیسم
۱۶۰	۱-۴-۹ اهمیت بازرسی و آزمایش
۱۶۱	۲-۴-۹ بازرسی و آزمایش قبل از یک رویداد
۱۶۵	خلاصه فصل نهم
۱۶۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل نهم
۱۶۹	فصل دهم: وظایف حقوقی مدیران رویداد ورزشی در حیطه امنیت و ایمنی
۱۶۹	هدف کلی
۱۶۹	هدف‌های یادگیری
۱۶۹	مقدمه
۱۷۰	۱-۱۰ قلمرو مسئولیت‌های قانونی در ورزش
۱۷۰	۲-۱۰ تفکیک مسئولیت مدنی و کیفری در عرصه ورزش

۱۷۲	۳-۱۰ مفهوم خطا و تقصیر در ورزش
۱۷۳	۴-۱۰ مسئولیت‌های حقوقی مدیران ورزشگاه‌ها
۱۷۴	۱-۴-۱۰ ورزشگاه؛ معبد و به مثابه خانه دوم
۱۷۵	۲-۴-۱۰ مدیر ورزشگاه و کارکنان
۱۷۵	۳-۴-۱۰ مسئولیت مدیر ورزشگاه، اماکن و تجهیزات
۱۷۹	۴-۴-۱۰ مسئولیت مدنی مدیران باشگاه‌ها در قبال ورزشکاران
۱۸۲	خلاصه فصل دهم
۱۸۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دهم
۱۸۵	فصل یازدهم: استفاده از فناوری‌های نوین (IT) در حوزه ایمنی و امنیت اماکن ورزشی
۱۸۵	هدف کلی
۱۸۵	هدف‌های یادگیری
۱۸۵	مقدمه
۱۸۸	۱-۱۱ هوش مصنوعی و رویکردی مدرن
۱۹۱	۲-۱۱ کاربرد هوش مصنوعی در شناسایی و اصلاح خطاهای ایمنی
۱۹۴	۳-۱۱ فناوری‌های نظارت تصویری و تحلیل ویدئویی
۱۹۴	۱-۳-۱۱ دوربین‌های مدار بسته (CCTV) در اماکن ورزشی
۱۹۶	۲-۳-۱۱ تحلیل ویدئویی هوشمند در امنیت اماکن ورزشی
۱۹۹	۴-۱۱ سیستم‌های کنترل دسترسی
۱۹۹	۱-۴-۱۱ استفاده از کارت‌های هوشمند و فناوری در کنترل دسترسی به اماکن ورزشی
۲۰۱	۲-۴-۱۱ سیستم‌های بیومتریک در افزایش امنیت اماکن ورزشی
۲۰۴	۵-۱۱ سیستم‌های ارتباطی و هشداردهی در امنیت اماکن ورزشی
۲۰۴	۱-۵-۱۱ سیستم‌های اعلان عمومی (PA)
۲۰۵	۲-۵-۱۱ سیستم‌های هشداردهی خودکار
۲۰۶	۶-۱۱ سیستم‌های تحلیل داده‌ها و هوش مصنوعی در امنیت اماکن ورزشی
۲۰۶	۱-۶-۱۱ تحلیل داده‌های بزرگ (Big Data)
۲۰۷	۲-۶-۱۱ هوش مصنوعی (AI) و یادگیری ماشین
۲۰۸	۷-۱۱ فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌ای در امنیت اماکن ورزشی
۲۰۸	۱-۷-۱۱ شبکه‌های بی‌سیم و اینترنت اشیا (IoT)
۲۰۹	۲-۷-۱۱ فناوری 5G
۲۱۰	خلاصه فصل یازدهم
۲۱۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل یازدهم
۲۱۳	پاسخنامه
۲۱۵	منابع

پیشگفتار مؤلفین

ورزشگاه‌ها به‌عنوان مکان‌هایی پرانرژی و پرفعالیت، موردتوجه و علاقه بسیاری از افراد هستند. این اماکن نه‌تنها برای ارائه تجربه ورزشی به مردم بلکه به‌عنوان محورهای جذب جوانان، تماشاگران و ورزشکاران اهمیت زیادی دارند. با این حال، امنیت و ایمنی در ورزشگاه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. هدف اصلی مدیران و مسئولان ورزشگاه‌ها باید ایجاد یک محیط ایمن و امن برای تمامی افراد مرتبط با این فضا باشد. مدیریت ایمنی و امنیت در ورزشگاه‌ها چالش‌های خود را دارد و نقش مدیران در این زمینه بسیار حیاتی است. هدف اصلی این کتاب، بررسی عوامل مختلف مرتبط با ایمنی و امنیت در ورزشگاه‌ها و ارائه راهکارها و تدابیر مناسب برای جلوگیری از وقوع حوادث و ایجاد یک محیط امن و سالم برای همه افراد مرتبط با این فضاها می‌باشد. در این کتاب به موضوعات گوناگونی از جمله نظارت بر تجهیزات و تأسیسات ورزشگاه، مدیریت اطلاعات ایمنی، اقدامات احتیاطی در مواجهه با حوادث مختلف، نقش مسئولان دولتی و مدیران ورزشگاه در حفظ امنیت، و دیگر جنبه‌های مرتبط با ایمنی و امنیت پرداخته خواهد شد. در فصل اول، به مفاهیم اصلی ایمنی و امنیت در حوزه تربیت‌بدنی پرداخته می‌شود. مفهوم ایمنی در فضاهای ورزشی، اهمیت حفاظت از ورزشکاران، تماشاگران و کارکنان ورزشگاه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل دوم، برنامه‌های پیشگیری از حوادث و تصادفات در فضاهای ورزشی بررسی می‌شود. استفاده از تجهیزات ایمنی و اقدامات پیشگیرانه برای جلوگیری از وقوع حوادث موردبحث واقع می‌شود. فصل سوم، به بررسی نقش مدیران در تحقق اهداف ایمنی و امنیت می‌پردازد. برنامه‌ریزی برای مواجهه با بحران‌ها، ایجاد فرهنگ امنیتی در سازمان و تدابیر اجرایی در این زمینه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل چهارم، تدابیر

ایمنی و امنیتی در ورزشگاه‌ها براساس تعداد جمعیت و تماشاگران مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. نحوه مدیریت امنیت در مسابقات با حضور تعداد زیادی از تماشاگران مورد توجه قرار می‌گیرد. فصل پنجم، به اهمیت تماشاگران در محیط ورزشی می‌پردازد. نقش آن‌ها در افزایش انرژی و تهییج تیم محبوب، همچنین ایمنی و امنیت آن‌ها در ورزشگاه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل ششم، تدابیر امنیتی برای حفاظت از تماشاگران در مواجهه با موقعیت‌های مختلف، از جمله بحران‌ها و وقایع ناخواسته، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل هفتم، ارتباطات داخلی و خارجی ورزشگاه به‌ویژه در مواقع ضروری و بحرانی مورد بررسی قرار می‌گیرد. تدابیر لازم برای ارتباطات سریع و کارآمد در شرایط فوریت‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. فصل هشتم، به بررسی وظایف حقوقی مدیران در حوزه امنیت و ایمنی در رویدادهای ورزشی می‌پردازد. اطلاعات لازم برای رعایت قوانین و تدابیر حقوقی جهت جلوگیری از مشکلات قانونی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل نهم، به مدیریت ساختارها، تأسیسات و اجزاء ورزشگاه‌ها از دیدگاه ایمنی و امنیت پرداخته می‌شود. ارتقای ایمنی تسهیلات و اجزای ورزشگاه و راهکارهای بهبود وضعیت مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل دهم، به نیازها و تدابیر ایمنی و امنیتی برای معلولین در ورزشگاه‌ها می‌پردازد. سازگاری و ارتقای امکانات برای افراد معلول به‌منظور فراهم‌آوردن فرصت‌های برابر در فضاهای ورزشی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

با آرمان ایجاد یک فضای ورزشی امن و پویا، این کتاب یک منبع جامع و کاربردی برای مدیران ورزشگاه، مسئولان امنیتی، مربیان ورزشی، و همه علاقه‌مندان به ایمنی در فضاهای ورزشی خواهد بود. با ارائه این کتاب در زمینه «مدیریت ایمنی و امنیت در ورزشگاه‌ها»، تلاش بر آن بوده است تا مفاهیم و اطلاعاتی جامع و کاربردی در این زمینه ارائه گردد. با این حال، همواره امکان وجود ایرادات و بهبودهای لازم در متن وجود دارد. از خوانندگان عزیز دعوت می‌شود که با خواندن دقیق کتاب، هرگونه ایراد، نقص یا اقتراحات خود را با ما در میان بگذارند. این بازخوردها ارزشمند و به‌عنوان یک نقطه‌نظر کاربردی در فرایند بهبود و بهینه‌سازی محتوای کتاب در آینده به حساب خواهند آمد.

سپاس از همراهی شما در این مسیر و ارتقای سطح محتوا

فصل اول

کلیات ایمنی و امنیت در تربیت بدنی

هدف کلی

شناخت اهداف و نقش ایمنی و امنیت و مؤلفه‌های وابسته به آن در تربیت بدنی.

هدف‌های یادگیری

انتظار می‌رود پس از مطالعه این فصل بتوانید:

۱. امنیت اجتماعی را تعریف کنید.
۲. هویت را تعریف کنید و انواع آن را نام ببرید.
۳. ریسک چیست و چگونه شناخته می‌شود.
۴. ریسک در ورزش را توضیح دهید.
۵. ایمنی چیست و منظور از ایمن و غیرایمن چیست.
۶. عوامل اصلی در مدیریت ایمنی را بیان کنید.
۷. حادثه چیست و دلایل ایجاد حادثه را توضیح دهید.

مقدمه

پس از تحولات اجتماعی اروپا، با گسترش فردیت‌گرایی و محوریت‌یافتن انسان در غالب ابعاد زندگی بشر برای انسان حق و حقوقی در نظر گرفته شد که رعایت آن برای تمامی جوامع لازم و ضروری انگاشته شد. از این‌رو به‌منظور حفظ این حقوق بشری تازه

دست یافته، چارچوبی برای جلوگیری از تعرض به آنها تحت عنوان امنیت انسانی در روابط بین‌الملل شکل گرفت.

امنیت انسانی را نمی‌توان به‌سادگی تعریف کرد عواملی مثل حیات، ثروت، موقعیت اجتماعی سلامتی و آزادی بسیار پیچیده هستند و ارزیابی کم و کیف تحقق آنان ارتباط تنگاتنگی با معیارهای ذهنی افراد دارد. بدین جهت تفسیر این مفهوم به‌شدت نسبی است و متناسب با شرایط و زمینه‌های متفاوت نیز تغییر می‌یابد. با این حال امنیت انسانی از موضوعات مهمی است که سازمان‌های بین‌المللی متعددی پیگیر و مسئول آن هستند و زمانی آن را تحقق‌یافتنی می‌دانند که انسان‌ها خود را از تهدیداتی چون قحطی، بیماری، خشونت مجرمانه، فجایع طبیعی، تنزل رتبه، تحقیر در انظار عمومی و غیره، آزاد و ایمن حس کنند. شاید این سؤال مطرح شود که؛ امنیت برای چه کسی و امنیت در مقابل چه نوع تهدیداتی است؟ در پاسخ به سؤال باید خاطر نشان کرد که امنیت انسانی صرفاً به‌عنوان یکی از اشکال عمده امنیت مطرح‌گردیده و در پی تحقق امنیت در مقابل تهدیداتی مطرح‌شده که موجودیت فرد را به مخاطره می‌اندازد. امنیت انسانی در پی تأمین ایمنی و اطمینان خاطر برای بشر در برابر گرسنگی و بیماری‌ها و همچنین تمام اشکال خشونت و کنش‌های منافی حرمت انسانی است که باعث اختلال یا نابودی حیات و بقای او می‌گردند.

۱-۱ امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی مقوله‌ای است که افراد و دولت به‌همراه یکدیگر در تأمین آن سهیم و شریک هستند و از این رو، به‌تدریج و همگام با غیرقابل تفکیک شدن دولت و جامعه از یکدیگر، همین حالت در خصوص ناامنی نیز مصداق می‌یابد. در حال حاضر با توجه به عواملی نظیر کاهش کنترل حکومت‌ها بر جوامع خود، ظهور جنبش‌های جدایی طلب فرا ملی، افزایش روزافزون مهاجرت و جریان حرکت پناهندگان و چارچوب‌های در حال تحول داخلی و خارجی، بررسی روابط دولت و مردم امری اجتناب‌ناپذیر است و تعریف گفتمان جدید امنیتی برای تنظیم روابط میان مردم و دولت‌ها در قالب گروه‌های اجتماعی ضروری به‌نظر می‌رسد. مولار^۱ در همین راستا از مفهوم امنیت اجتماعی یاد می‌کند. وی تأکید دارد که امنیت اجتماعی را می‌توان به‌عنوان یک مفهوم فرضی برای هر جمع انسانی

به کار برد و از آن به عنوان قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم تعبیر می‌کند. بدین ترتیب امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد، اما به نوعی مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی‌هایی که به دولت‌ها و حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشد، مربوط می‌شود، اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال، کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود. در جهان امروز، مرزهای دولت و جامعه به ندرت قرینه و منطبق برهم هستند. بنابراین کلید تقریب به جامعه، ایده‌ها و کردارهایی است که افراد را به عنوان اعضای یک گروه اجتماعی معرفی می‌کند. جامعه شامل هویت و ذهنیت فردی اجتماعات و آن افرادی است که خود را به عنوان اعضای یک اجتماع یا جامعه خاص می‌شناسند. این امر باعث می‌شود که امنیت اجتماعی به عنوان امنیت جامعه یا گروه‌ها و جمع‌های شکل‌دهنده جامعه درک و فهم شود اما امنیت اجتماعی «حاکمیت» امنیت دولت دربرگیرنده است و هر دوی آن‌ها، بر بقا دلالت دارند. دولتی که حاکمیت خود را به عنوان یک «هویت» دربرگیرنده از دست می‌دهد دیگر به عنوان یک دولت دوام نمی‌آورد و جامعه‌ای که هویتش را از دست می‌دهد دیگر قادر نخواهد بود ادامه حیات دهد.

در واقع امنیت اجتماعی یک موضوع هویتی و نوعی تئوری مطرح در روابط بین‌الملل بوده که در جستجوی جنبه‌های اجتماعی تأثیرگذار در ارتباطات بین‌المللی است. این تئوری بیانگر اهمیت و برجستگی فزاینده امنیت یا ناامنی اجتماعی یعنی موقعیت‌هایی است که در آن گروه‌های مهمی در یک جامعه احساس می‌کنند هویت آن‌ها به وسیله مهاجرت، واگرائی یا امپریالیزم فرهنگی در خطر است و تلاش می‌کنند تا از خود دفاع کنند. در گذشته هرگاه ملتی با این اشکال، احساس تهدید می‌کرد می‌توانست از دولت‌ش بخواهد تا به طور مقتضی بدان پاسخ دهد. با کم‌رنگ‌تر شدن مرزها، به نظر می‌رسد که این امر دیگر امکان‌پذیر نیست اما می‌توان تهدیدات هویتی را با تقویت هویت و فرهنگ پاسخ داد.

۱-۲ هویت

برای درک بهتری از امنیت اجتماعی لازم است به بحث پیرامون مفهوم هویت پرداخته شود و بپرسیم که هویت چیست؟ اگر بخواهیم به معنای لغوی هویت توجه کنیم تاحدی می‌توان از معنای لغوی آن چیزهایی را استنباط کرد. فرهنگ معین هویت را چنین تعریف کرده است؛ آنچه که موجب شناسایی شخص باشد یعنی آنچه که باعث تمایز یک فرد از دیگری گردد. پس هویت در خلأ مطرح نمی‌شود. حتماً یک خود وجود دارد و یک غیر وگرنه شناسایی معنا پیدا نمی‌کند.

از نیاز طبیعی انسان به شناخته‌شدن و معرفی‌شدن «چه کسی بودن» هویت به معنی به چیزی یا جایی نشأت می‌گیرد. این احساس نیاز به تعلق، نیازی ذاتی و اساسی است که در هر فرد وجود دارد. به عبارت دیگر باید گفت هویت تعریفی است که فرد از خود و وجود خود می‌کند و به پرسش‌هایی چون چیستم و چه می‌خواهم، پاسخ می‌دهد و از طریق آن به ابعاد شخصیت خود، نوعی هماهنگی و انسجام نسبی می‌بخشد و از نظر روانی و رفتاری در زمان و مکان موضع‌یابی می‌کند.

مهم‌ترین کارکرد هویت، ایجاد پیوستگی و همانندی است که در تحقق این امر، دو عنصر دخالت دارد که عبارت‌اند از تعریف ما از خود و دیگران. مثلاً زمانی مسلمانی افراد در برابر «غیر»، هویت در هر سطحی در مقابل غیرمسلمان‌ها به‌عنوان مرکز هویتشان مطرح می‌شود و در زمان دیگر و در جایی دیگر کردبودن و یا آذری‌بودن آن‌ها، کانون محوری هویت را از آن خود می‌کند. از طرف دیگر، عملکرد قهرمانان نخبه ورزشی و موفقیت آن‌ها و از طرفی پیامدهای این موفقیت در سطح ملی و بین‌المللی، یکی از موضوعات اساسی در پژوهش‌های جامعه‌شناسی و مدیریت ورزشی است. در این ارتباط، ورزش به مثابه منبع ارزان، جذاب، لذت‌بخش و انعطاف‌پذیری شناخته شده است که از آن برای رسیدن به اهداف داخلی و بین‌المللی استفاده می‌شود. از طرف دیگر، این حوزه هنوز ناشناخته است و اینکه چه قشرهایی از افراد در جامعه بیشتر به سمت این حوزه تمایل نشان می‌دهند و از موفقیت‌های ورزشی چه گروه‌هایی بیشتر احساس غرور و شادی می‌کنند، هنوز کامل شناخته نشده است. از طرفی، پژوهش‌های مختلف نشان داده است که متغیرهای اجتماعی - فردی مانند جنسیت، سن، تحصیلات، و ملیت بر غرور و هویت ملی مؤثر می‌باشند.

بنابراین هویت در کنار غیر و دیگری مفهوم می‌یابد و احساسی است که تعلق فرد به یک «ما»، «من»، کشور، جامعه و مجموعه خاص را نشان می‌دهد. تاریخ مشترک، منافع مشترک و سرنوشت مشترک از جمله وجوه این هویت را تشکیل می‌دهد و موجب پیوستگی و همراهی اعضای یک جامعه با یکدیگر می‌شود. برخورداری از هویتی منسجم سبب می‌شود تا فرد نسبت به وقایع و حوادث اطراف خود، موضع واحدی را با در دست داشتن معیارهای واحد، در پیش بگیرد.

۱-۲-۱ انواع هویت

هویت را به طور کلی به دودسته فردی و اجتماعی تقسیم می‌کنند هویت فردی در واقع عبارت است از خود اساسی و مستمر فرد، یا مفهوم درونی و ذهنی از خویش به عنوان یک شخص. گذشته از سطح فردی، هویت در سطوح بالاتر و عام تر به مفهوم هویت جمعی نیز قابل رؤیت است و منظور از آن حوزه‌ای از حیات اجتماعی است که فرد خود را با ضمیر، متعلق و منتسب می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند. این هویت‌های جمعی را می‌توان در سطوحی مرتب از کوچک و خاص به بزرگ و عام چون خویشاوندی، هم‌طایفگی، هم‌محلی، هم‌روستایی، هم‌زبانی، هم‌شهری، هموطن، هم‌مذهب، هم‌باشگاهی و هم‌نوع تقسیم‌بندی کرد. هویت اجتماعی به مجموع ویژگی‌هایی اشاره دارد که فرد به واسطه آن‌ها خودش را به عنوان عضو یک گروه قلمداد می‌کند و بر همین اساس دیگران را از این گروه به اصطلاح، خودی متمایز می‌نماید.

پنج دسته‌بندی در ارتباط با هویت اجتماعی صورت گرفته که عبارت‌اند از:

- هویت ملی مذهبی (مانند آمریکایی، آسیایی، یهودی، مسلمان)
- هویت سیاسی (فمینیست، طرفداران محیط‌زیست، انقلابیون)
- هویت شغلی (روان‌شناس، حقوق‌دانان، پزشکان، مربیان ورزش...)
- هویت مبتنی بر روابط فردی (مادر، جوان، بیوه)
- هویت نشاندار (الکلی، بیماران ایدز، شخص چاق، قهرمان ورزشی)

بنابراین هویت اجتماعی برحسب یا شناسه‌ای است که به تعدادی افراد که بر مبنای تعدادی مشترکات گرد هم می‌آیند، الصاق می‌شود تا بتوان آن‌ها را مورد شناسایی قرار داد.

۲-۲-۱ ارزیابی امنیت اجتماعی

معمولاً از مدل سیستماتیک برای ارزیابی امنیت اجتماعی استفاده می‌شود. میتار^۱ با تأکید بر تئوری آنارشمی اجتماعی ابتدا از شش متغیر کلان اجتماعی نام می‌برد که عبارت‌اند از:

جدول ۱-۱. ارزیابی امنیت اجتماعی

P=Population	جمعیت
I= information	اطلاعات
S=Space	فضا
T=Technology	فناوری
O=Organization	سازمان
Of quality Of Security L=Level	سطح کیفیت امنیت

وی براساس شش متغیر فوق، معادله ذیل را تنظیم نموده است:

$$L = F(P, I, S, T, O)$$

براساس معادله فوق امنیت اجتماعی تابع متغیرهایی چون میزان جمعیت، گروه، فضا، سرزمین اختصاصی، میزان فناوری و اطلاعاتی که از آن بهره‌مند است و سازمان و تشکیلاتی که تداوم بخش یکپارچگی گروه است می‌باشد.

به‌طور مثال اگر گروه A نسبت به گروه B از تعداد جمعیت بیشتری برخوردار باشد:

میزان برخورداری از امنیت اجتماعی در دوگروه مزبور تابعی از میزان تفاوت تعداد جمعیت آن‌ها خواهد بود. یا گروهی که از میزان فناوری بالایی برخوردار است ضریب امنیت اجتماعی در آن نسبت به گروه اجتماعی دیگری که فاقد فناوری است، تفاوت می‌پذیرد.

بدین ترتیب نسبت امنیت اجتماعی از گروهی به گروه دیگر متفاوت است چراکه متغیرهای پنج‌گانه (جمعیت، اطلاعات، فضا، فناوری و سازمان) در هر یک از گروه‌ها متفاوت بوده و حسب میزان تفاوت این آن‌ها، ضریب امنیت اجتماعی نیز در گروه‌ها متفاوت خواهد بود. به عبارت دیگر چگونگی و میزان توزیع متغیرهای پنج‌گانه، امنیت اجتماعی را در گروه‌های مختلف، دارای ضرایب متفاوتی می‌نماید. با توجه به مختصات

جوامع امروزی، متغیرهای کلان میتار سهم برابری در تعیین ضریب امنیت اجتماعی نخواهند داشت. چنان‌که میزان افراد تشکیل‌دهنده یک قومیت یا یک اقلیت مذهبی (جمعیت آن گروه) وقتی نسبت به متغیر اطلاعات و فناوری مقایسه شود، تشیکلاتی بودن یک گروه سهم بیشتری نسبت به جمعیت آن ایفا خواهد.

۱-۲-۳ هویت ورزشی

از عوامل تأثیرگذار دیگر بر رفتار مربیان، هویت ورزشی ورزشکاران است. تا سال ۱۹۸۰، هویت ورزشی با نگرش‌ها و سبک‌های متنوعی مرتبط بوده است. مربیان ورزشی در طول سال‌ها تلاش کرده‌اند با یافتن شناختی واقعی از هویت ورزشی ورزشکاران، آنان را در کسب موفقیت‌های بیشتر یاری رسانند و در میان این هویت‌ها، هویت ورزشی به جایگاه مهمی در این راستا دست یافته است. هویت به‌عنوان بخشی از یک خودپنداره بزرگ، قادر است تعریف دقیقی از نقش‌ها، نگرش‌ها، باورها و سبک‌های ورزشکار ارائه‌نموده و به‌عنوان مبنای عزت و ارزش قائل‌شده ورزشکار برای نفس «خود» در نظر گرفته شود.

جهت‌گیری ورزشی و مؤلفه‌های آن از جمله عوامل اثرگذار بر عملکرد و شرکت در فعالیت‌های ورزشی به‌شمار می‌آیند. جهت‌گیری ورزشی به تلاش فرد برای چیره‌شدن بر یک مشکل، کسب مهارت، غلبه بر مانع و عملکرد بهتر نسبت به دیگران اشاره دارد. به‌نظر می‌رسد یکی از عواملی که تأثیر ریشه‌ای روی جهت‌گیری ورزشی ورزشکاران دارد، هویت ورزشی ورزشکاران باشد. هویت، شیوه‌ای است که فرد خودش را تعریف می‌کند و بازمی‌شناسد. مربیان ورزشی در طول سال‌ها تلاش کرده‌اند با یافتن شناختی واقعی از هویت ورزشکاران خود، آنان را در کسب موفقیت‌های بیشتر یاری رسانند.

هویت ورزشی قوی می‌تواند موجب انگیزش و نظم موردنیاز جهت حضور مداوم ورزشکار در تمرینات و همچنین موفقیت در سطوح بالای ورزشی شود. این امر مبین این است که هویت ورزشی قوی، تأثیرات مثبت بر عملکرد ورزشی، سلامت، آمادگی و عزت‌نفس ورزشکار دارد.

مدل پیشرفته هویت ورزشی شامل مؤلفه‌های بیرونی و درونی است. مؤلفه‌های بیرونی هویت ورزشی شامل انحصارگرایی^۱ و هویت اجتماعی^۲ است که به واسطه

1. Exclusivity
2. Social identity

گروه‌های درون جامعه (خانواده، دوستان، مربیان و معلمان) و زمینه‌ها (تحصیل، ورزش و مذهب)، با میزان اثرگذاری جامعه بر فرد مرتبط هستند. مؤلفه‌های درونی از هویت خود^۱، تأثیرپذیری منفی^۲ و تأثیرپذیری مثبت^۳ تشکیل شده و به درجه تأثیرپذیری ادراکات فردی، مانند ارزیابی و تفسیر نقش ورزشکار اطلاق می‌شوند.

۱-۳-۱ ریسک

با توجه به گستره پهناور ریسک‌هایی که افراد و مشاغل با آن مواجه می‌شوند و تنوع شیوه‌هایی که می‌توان به مقابله با آن‌ها پرداخت، یک روش سیستماتیک برای مقابله با ریسک‌ها موردنیاز است. در مقابل ریسک‌های متنوعی که با آن‌ها مواجه می‌شویم چه می‌توانیم بکنیم؟ ابتدا کدام ریسک‌ها باید موردتوجه قرار گیرند؟ و ریسک‌ها چگونه شناخته شوند؟ این سؤالات از جمله مهم‌ترین سؤالاتی هستند که در بحث مدیریت ریسک در جهت امنیت و ایمن‌سازی فضای ورزش باید به آن‌ها پاسخ داده شود.

۱-۳-۱ مدیریت ریسک

هدف از مدیریت ریسک، مدیریت در شرایط نامطمئن است و شامل فعالیت‌های شناسایی^۴، ارزیابی^۵، پایش^۶ و کاهش تأثیر ریسک‌ها بر یک کسب‌وکار می‌شود. یک برنامه مدیریت ریسک صحیح با استراتژی‌های مدیریت ریسک مناسب می‌تواند مشکلات هزینه‌بر و استرس‌زا را به حداقل رسانده و ادعای خسارت و حق بیمه را کاهش دهد. بنا به نظر بوهم^۷، مدیریت ریسک، فرایندی شامل دو فاز اصلی است: الف) تخمین ریسک که شامل شناسایی، تحلیل و اولویت‌بندی است و ب) کنترل ریسک که مراحل برنامه‌ریزی مدیریت ریسک، برنامه‌ریزی، نظارت ریسک و اقدامات اصلاحی را شامل می‌شود.

به اعتقاد فیِرلی^۸ مدیریت ریسک دارای هفت فاز است:

۱. شناسایی عوامل ریسک

-
1. Self-identity
 2. Negative affectivity
 3. Positive affectivity
 4. Identify
 5. Assess
 6. Monitor
 7. Boehm
 8. Fairly

۲. تخمین احتمال رخداد ریسک و میزان تأثیر آن
 ۳. ارائه راهکارهایی جهت تعدیل ریسک‌های شناسایی شده
 ۴. نظارت بر عوامل ریسک
 ۵. ارائه یک طرح احتمالی
 ۶. مدیریت بحران
 ۷. احیای سازمان بعد از بحران
- براساس الگوی استاندارد سازمان انگلستان در توسعه یک برنامه مدیریت ریسک، ۵ مرحله انجام می‌شود.

مرحله اول: شناسایی زمینه ریسک

در این مرحله، شناسایی محل و شرایط رخداد ریسک نظیر یک محل کار مشخص، اداره، یک بخش کاری یا شعبه فروشگاه خرده‌فروشی انجام می‌شود.

مرحله دوم: شناسایی ریسک

در این مرحله ریسک‌هایی شناسایی می‌شوند که احتمالاً بر دستیابی به اهداف کسب و کار تأثیر می‌گذارند. ابتدا باید ریسک توصیف شود: چه اتفاقی ممکن است رخ دهد؟ چگونه و چرا اتفاق خواهد افتاد؟

پس از آن نتایج ریسک باید توصیف شود: اگر ریسک محقق شود، چه اتفاقی خواهد افتاد؟

- به صورت سیستماتیک کلیه وظایف، فعالیت‌ها و مراحل عملکرد خود را بررسی کرده و تشخیص دهید که برای هر کارکرد چه اتفاقی خواهد افتاد.
- گزارشات و یادداشت‌های خود را بررسی کنید تا اشتباهاتی را که در گذشته رخ داده‌اند، شناسایی کنید.

- سیستم‌ها و فرایندها را برای شناسایی نقاط بحرانی تحلیل کنید.

- با کارمندان و همکاران خود مشورت کنید.

مرحله سوم: ارزیابی ریسک

در این مرحله، احتمال و نتایج هر ریسک شناسایی شده با استفاده از سنجه‌های آماده شده تحلیل می‌شود؛